

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS

DE

PNEUMONIA.

HENRICO McGIFFERT Auctore.

QUONIAM leges Almæ hujus Academiæ postulant, ut omnes honores medicinæ ambientes aliquod progressûs specimen ederent, de Pneumonia, utpote hominibus in hac regione degentibus admodum familiari, pauca disserere statui, non quod aliquid novi aut antea inauditum proferre possum, sed quia non alter exstat morbus in quo medici scientia medicaminisque opes plus valere queant, verò neglectus alter magis exitialis genus humanum non adoritur.

A

Scriptores

[Edinburgh: A. Neill. 1811.]

Scriptores antiquiores de Pleuritide, Peripneumonia et Pleuroperipneumonia, mentionem fecerunt. Hæc varia genera ab illustri CULLENO aptè feliciterque sub communi nomine *Pneumoniæ* ordinantur, rejecta divisione aut ægrotis aut medico nil profutura; nam inter ea diagnosis haud facilè perficeretur, nec facta tractandi modum omninò afficeret.

A CULLENO luculenter, quamvis breviter, his verbis definitur: “ Pyrexia, dolor in quadam thoracis parte, respiratio difficilis, tussis.”

Haud secus ac aliæ graviores inflammationes, fere semper sensu frigoris, horrore, rigoreque, Pneumonia adoritur; arteriarum pulsu citato, pleno, forti, duro et sensum tensionis digito dante, sed in paucis exemplis, præcipue sub finem, debilem, mollem et abnormem invenimus. Lingua muco albido obducitur. Dolor in aliqua thoracis parte, aliquando acutus, aliquando obtusus; nonnulli dixerunt situm sub latere dextro præcipue obtinere, sed sæpissime sub latere sinistro, sterno, aut inter scapulas in dorso, gravissimè sentitur, in lateribus altiore aut inferiorem locum possideat, sed frequentissime

tissime sextam inter septimamque costam, hicque accerimum esse dicitur.

Respiratio difficilis decubitus in latus affectum, aut etiam sanum, aliquando obstat, ita ut nonnunquam ægrum oportet resupinum decumbere, vel orthopnoæ specie uti, tussi molestâ, dolorem fortasse hac absque quietum ingravescente; sub initio sæpius sicca, sed aliquando etiam ab accessione sputo spissitudinis et coloris varii, et sanguine sæpissime intertincto, comitata. Cutis quoque arida, calor et anxietas adsunt. Sanguis in hoc morbo, præcipuè pleno amne emissus et refrigeratus crustâ densâ, albidâ, aut subflavâ obducitur, particulis rubris ad fundum poculi demissis. Alvus nimis astricta sæpiùs morbum comitatur, nonnunquam verò soluta.

Nullus, præter hunc, morbus levamen tam fallax patitur; signa interdum tertium circiter aut quartum diem multo leviora, aut saltem imminuta, fiant, præsertim venæsectione priùs adhibitâ, sed sæpissimè auctâ vi brevi reversura, et quoque finem exitialem allatura.

Natura

Natura aut remediis ad felicem exitum nil profuturis, symptomata graviora evadunt, ob effusionem in pulmones, respiratio stridens, et adeo difficilis redditur, ut procumbere nequit æger sine metu suffocationis, eandemque ob causam vocem fere suppressam habet, vultum turgidum, rubrum aut potiùs purpureum, oculosque prominentes ostendit, vasa colli sanguifera distenta apparent, vigiliæ sine intermissione, cum dolore capitis, adsunt, et nonnunquam quoque delirium.

In arteriis motus sanguinis non solùm debilis et irregularis, sed tam obscurus, fit, ut sentiri non potest ; sudores non calidi et ex universo corpore, sed viscidi, frigidi et ex partibus aliquibus tantùm, erumpunt, tandem ex corpore animam discedere luctantem in membranam pulmonum cellulosam sanguinis effusio breviter solvit.

A tertio ad diem septimum hoc modo morbus finem habeat ; sed aliquando videmus exitum diutiùs protrahi, et viâ omninò diversâ induci,

duci, puris nempè formatione, et, in paucissimis verò exemplis, gangrænâ pulmonum, &c.

Per suppurationem finem habere dicitur Pneumonia, cum in partibus affectis pus formatur, et tale eventurum verisimile est si ultra septimum, sed multo magis si ad quartum decimum diem, morbus perstiterit, remediis ei convenientibus sine effectu fausto usis, aut si excreatio incepta iterum desisteret, necnon si respirandi difficultas maneat aut augeatur, reliquis signis mitius factis. Pus jam formatum agnoscimus, si in latus dolore affectum faciliùs decumbere possit æger, si quoque adsint rigores leves sæpe repetiti, oppressionis sensus potiùs quàm doloris, tussis sicca, dyspnœa, sudores partiales, pulsus plenior et mollior; et si tandem, die advesperascente, status febrilis majores exacerbationes acquirat, hecticam cum sequelis efficiens, dubitatio omnis de puris formatione evanescit.

De omnibus terminationis generibus nullum gangrænâ rarius, quæ vix aut fortassis nunquam hîc sine alio multo frequentiori, sed non minùs exitiali terminationis genere, effusione
nempè

nempè, accidit. Hæc rupturæ vasorum aut atoniæ succedit, transitui partis sanguinis rubræ aut serosæ in vasa pulmonum aërifera, vel membranam cellulosa faventibus ; hinc fit ut virium prostratio, orthopnœa, et ob ingressum aëris impeditum, suffocationis sensus, livida et cadaverosa faciei species, sudores frigidi, cum pulsu citato, debili, et intermittenti, brevi ea morte, cujus prænuntii certissimi fuere, sibi requiem inveniunt.

Illius, gangrenæ nempè, signa magna ex parte effusionis signis conveniunt ; sed illa quædam sibi propria quoque asserit : inter hæc sunt, halitus foetidus, expectoratio foetida, et fusi vel nigri coloris ; urina etiam fæcesque insciè redduntur.

Præter terminationes pessimi generis antea relatas, restat adhuc altera, quæ, ut præsertim ad felicem eventum conducit, maximè desiderabilis est ; hæc *resolutionis* appellatione gaudet ; et locum cùm obtineat, ante diem septimum plerumque evenire solet ; sed ad remotiorem non rarò differtur, post decimum fortassis vel etiam quartum decimum : hanc
sponte

sponte, vel ex naturæ viribus, aliquando accidisse refellere vetat multorum sectio cadaverum, quæ, dum in vivis fuere, pulmonum inflammatione affici nunquam cognita, sed quorum pleuræ pulmonales et costales post mortem firmè inter se adhærentes inventæ, quod ex inflammatione tantùm contingere potuit. Quamvis terminatio tam fausta multùm expetenda, tamen a medico nunquam ita expectanda, ut remedia ad morbum fugandum utilia adhibere negligeret. Evacuatione absque manifesta huic morbo vix unquam finem imponit resolutio, uti epistaxi, sanguinis fluxu e venis hæmorrhoidæis, diarrhœa biliosa, urina sedimentum lateritium vel pus deponente, sudore libero, copioso et in totum corpus diffuso. Sed evacuatio sæpissime concomitans, et præ aliis, ut videtur, ad resolutionem conducens, est libera expectoratio sputi spissati, albidi aut subflavi, pauxillo sanguinis striati, et sine tussi urgente excreti; si his adjungantur doloris remissio, frequentis pulsûs, caloris et aliorum pyrexix signorum diminutio, pro certo habeamus resolutionem non longè abfuturam.

CAUSÆ

CAUSÆ REMOTÆ.

HÆ plerumque in capita duo dividuntur ; *prædisponentes*, scilicet, et *occasionales* sive *excitantes*.

Ad pneumoniam magis prædisponuntur homines fibrâ solidâ, durâ et robustâ præditi, vitæque laboriosæ, quàm qui debili et solutâ fibrâ vitæque otiosâ fruuntur, ideoque mares quàm fœminas, mediam ætatem agentes quàm impuberes, juvenes aut senes, potiùs aggredere amat. A CULLENO illustrissimo dicitur homines inter annum quadragessimum quintum et sexagesimum maximè ei convenisse ; sed re notum nec generi, nec ætati parcere ; nam mulieres, juvenes aut senes, ut sæpè fit, invadat. Thoracis malformatio, etiam vitia harum partium pristina, pulmones aut eorum appendices afficientia, uti asthma, tuberculi aut morbilli, ad hunc morbum proclivos homines reddunt ; his addantur tempus anni, ver, regiones frigidæ, &c.

CAUSÆ OCCASIONALES

HARUM frequentissimæ videntur frigus corpori calefacto aut pedibus admotum, maximè humiditate junctum, vestes uvidæ, caloris frigorisque vices subitæ; aëris frigidi inhalatio in pulmones ipsos efficere potest, præsertim in corpore prædisposito, intemperantia aut liquorum fortiorum nimia potatio, distributionem sanguinis inæqualem inducens, et sic fortassis pulmonum texturam eodem modo, quo frequentissimè cerebrum, lædens. Exercitatio aliqua corporis vehemens, aut viscum ipsum irritantia, uti concitatus vocis usus vel loquendo vel cantando, aut tibiæ inflatio. Ab injuriis externis haud rarò oritur, uti ab contusionibus, vulneribus et nonnunquam etiam per translationem inflammationis ab aliis partibus vitiatis, sic ab cynanche tonsillari, arthrodynia, &c.; et ortum aliquando accepisse dicitur ab evacuationum solitarum defectu, ab eruptionibus retrocessis et similibus.

SECTIO CADAVERUM

Frequentissimè pulmones inflammatione affectos ostendit, et in eorum membranam cellululosam sanguinem aut liquorem coagulabilem ex vasis effusos. In thoracis cavitate et in pericardio, partes eodem modo afficiuntur. Superficies ejus, vasis ubique rubris conferta, demonstrat pleuram-pulmonalem quoque inflammationem esse expertam. Hæc præter, in pulmonum materia vomicæ et tuberculi sæpissimè inveniuntur, et inter pulmonum costarumque membranas adhæsiones firmæ formantur; puris multum in ramulis extremis arteriæ asperæ plus semel observatum fuit.

DIAGNOSIS.

MORBI, quibus confundatur Pneumonia, sunt Hepatitis, Peripneumonia notha, et Gastritis.

Pulmonum

Pulmonum et jecinoris inflammationes tanta similago comitatur, ut non solùm scientia, sed summa quoque applicatio, verum discrimen notare requiritur; sequentibus tamen attentio plerumque diagnosin apertam reddet. In Hepatitide dolor hypochondrium dextrum occupat, pressurâ auctus, et ad claviculam scapulæque summum lancinans, tussis semper sicca, dolor, pyrexia, spirandique difficultas, in hac leviores sunt; in hac quinetiam in latus affectum solum decumbere potest æger, quoniam in illa, pneumonia nempe, resupinare faciliùs potest; vomitus, singultus et vultus luteus, in omni ferè casu concòmitans, hepatitidem, non pneumoniam, esse planè ostendunt.

In Peripneumonia notha (vel potius Catarrho, si vero nomine vocetur,) pyrexia, respiratio difficilis, et, ut breviter dicam, signa omnia, formam mitiorem induunt; tussis lenis, cum sputo copioso liberè excreato, adest; ætate confectos, catarrho olim subditos, et intemperantiæ deditos, semper aggreditur.

Cum pneumonia vix potest confundi Gastritis: dolor gravis et ardens in ventriculi regione,
febris

febris typhoides, summa et subita virium prostratio, omnia, sive solida, sive fluida, in ventriculum sumpta statim rejecta, et anxietas magna, satis hunc morbum gravissimum a Pneumonia secernunt.

PROGNOSIS.

HÆC a signis, quæ adsunt, præcipuè pendebit; veruntamen necesse est nos in eâ maximè cavere; nam aliquando mutationem ultra expectationem nostram morbus accipit. Si pyrexia magna, delirium, calor ardens, dolor vehemens et acutus, in aliquâ lateris aut thoracis parte fixus, aut ad alias movens, tussis gravis, dura et sicca, pulsus valdè frequens et durus, cum vultu turgido, adsunt, magnum periculum ægroto minitantur. Sed, si in utrumque latus aut dorsum procumbere non sustineat, verum erectum aut pronum manere cogatur, ob respirationem difficilem; si vultus aut labia purpurea

purpurea apparent ; si sudores partiales erumpant, cum pulsu citato, debili et intermittenti ; si excreatio cessaret, et respiratio valdè curta et difficilis fit ; si coma, stupor vel tendinum subsultus superveniant ; hæc satis superque sunt eventum moestissimum prædicere. Contrà, si morbus leniter progrediatur, dolor mitior evadat, spirandi difficultas minuatur, tussis lenior cum excreatione liberâ, copiosâ, et flavâ, aut sanguine intertinctâ ; si aliqua evacuatio, quæ morbum solveret, oriatur, uti epistaxis, diarrhœa, urinæ fluxus sedimentum altum demittentis, aut diaphoresis spontanea, tunc sperare liceat finem faustum futurum.

METHODUS MEDENDI.

Hujus indicatio prima est obviam ire corporis partisque affectæ vitio, vim scilicet minuendo auctam vasorum, venæsectione peragendâ. Hæc inter remedia quibus uti debuimus non tantùm primum, sed potissimum
prodit ;

prodit ; et quò citior, eò efficacior erit. Sanguinis missio semel peracta, quamvis copiosa, rarissimè ad morbum fugandum efficax invenietur ; ita ut ejus repetitio iterùm iterùmque requiratur ; sed effectus a priore prolatus, signa ingravescentia, et fortassis ægroti vires alterius pluriumve necessitatem, ostendent ; nonnunquam indiciis urgentibus, in eodem die detractioe alterâ, vel tertiâ, opus erit. A quolibet brachio detrahatur sanguis, et rivo uberiore ope orificii magni ; nam unciaë duodecim sic detractæ, ad inflammationem subigendam plùs valerent, quàm viginti quatuor ex parvo orificio stillantes. Quoad quantitatem ad morbum devincendum, nullam metam universam præscribere possumus : a SYDENHAMO dicitur, ægro in decursu morbi ad uncias quadraginta amittendum esse. In aliquibus tanta non necessaria sit, aut fortassis tolerare non potuissent : in aliis verò octoginta, nonaginta, aut etiam centum, vix, aut ne vix quidem, satis forent. Non quantitas igitur, sed dyspnœæ, doloris, aliorumque signorum mitigatio, limitem mittendi proprium indicet. De missione sanguinis ad de-

liquium

liquium animi, ab nonnullis commendatâ, opinio non solùm futilis sed periculosa est; nam sex aut octo unciarum abstractio, aut fortassis quantitas minor a vulnere magno transfusa, aut status corporis erectus, syncopen in aliis induceret; in aliis verò triginta sex non efficeret: si, præter syncopen, nihil aliud sanguinis missionem obstaret, eâ de causa non est omit-tenda; nam, quamvis non primam vel secundam, tertiam tamen aut quartam, bene tolerare possit. Illustrissimus Professor GREGORIUS de viro plenioris corporis habitûs mentionem facit, a quo post horam octavam matutinam unciae triginta quinque detractæ, et ante sequentis diei horam undecimam, (id est, in spatio horarum viginti septem,) sanguis ad uncias centum et viginti tres omninò abstractus, nullo animi deliquio superveniente, et postea integrâ valetudine potitus est.

Tametsi in plurimis casibus nobis tam liberâ detractione non opus sit, in quibusdam nihilominus remedia omnia sine eâ opem affere non possunt. Plerumque ad uncias quatuordecim vel octodecim missio satis inveniatur singulis venæsectionibus; sed signa viresque huic proprium

prium limitem potissimum imponant. Si in ætate provectoribus, debilibus aut febre typhoide affectis, morbus incideret, hæc libera detractio cautissimè, si unquam, peragenda.

His aut rebus aliis sanguinis detractiōni a brachio obstantibus, parti affectæ applicatæ hirudines vel cucurbitulæ cruentæ multum adjuvabunt. Professore antea nominato narratur, puellam, sedecem annis natam, hoc morbo correptam, sanguinis uncias sexaginta septem amisisse, dehinc spasms ejus repetitionem prohibentibus, in erecto statu positam donec pulsus apud carpum defecit, et asphyxia supervenit, idem auxilium obtinuisse, ac si sanguinis detractiōne hi effectus accidissent.

Venæsectione peractâ, remedium postea maximè efficax est applicatio vesicatorii, quàm maximè propinqua ad partem dolore affectam ; tutum et utile invenietur, et in quovis morbi stadio adhibeatur : nec multum referet an venæsectio ante, vel statim post, ejus applicationem peragatur. Si postea symptomata iterum reintegrata forent, repetitio ejus utilior erit fonticulo in priore vesicatione inserto ; commodum
ab

ab epispasticis derivatum plùs quàm compensabit pro irritatione, quam excitent. Hæc igitur ratio eorum usui obstare non debuit, neque dysuria interdum illorum succedens absorptioni; nam diluentia, &c. libere sumpta, huic incommodo plerumque levamen præbent, et sæpe, in mitiori præsertim specie morbi, non solum utile, sed etiam idoneum remedium ad morbum fugandum invenientur.

Ab medicis nonnullis cathartorum usus interdicitur; sed tàm in hoc, quàm in aliis morbis, pyrexia adjunctis, alvus lenitèr soluta ad faustum exitum multùm conducet; et sub initio purgantia ad intestina deplenda, si quid materiæ acridæ in illis congereretur, sunt danda, augendo quoque secretionem in primas vias, fluxum sanguinis apud pulmones minuunt. Sales mediæ, senna, &c. dentur; sed in stadio provectiore enemata, ad alvum quotidie aperiendam, præstabiliora erunt.

Digitalem, cognitâ vi præditam in minuendo actionem cordis et arteriarum, nonnulli proposuêre, et putavêre remedium maximi

momenti in hoc morbo ; dum alii iterum arbitrantur nullum commodum ex ea proficisci. Remediis jam prædictis aptè adhibitis, si pulsus celer manet, cum debilitate magna et irritatione, aut si effusio minuitur, forsitan haud sine fructu digitali in forma pulveris aut tincturæ possumus uti, sed nunquam aliis remediis anteponenda.

Quoniam hujus morbi resolutionem frequentissimè expectoratio libera comitatur, remedia multa, Expectorantia dicta, ad hanc promovendam adhibentur, nempe ammoniacum, myrrha, assafoetida, scilla maritima, &c.; sed, ex potestate stimulandi in illis insita, rarò adhibenda. Si scilla maritima unquam, cum summa cautione debuit, et parvis dosibus, ne vomitum, qui semper nocet, excitaret, etiam nausea perstans a plerisque nunc nocens putatur; sed trochisci glycyrrhizæ cum opio, pulvis glycyrrhizæ cum opio, aut potio aliqua mucilaginosa vel oleosa, ad tussim levandam et expectorationem promovendam, utilia invenientur; in adjuvando hæc, et vasa pulmonum quoque relaxando, inhalatio

latio vaporis aquæ calidæ solius, vel aceto permistæ, aliquid conducit. Sed, si irritationem aut tussim induceret, ab ejus usu statim desistere oportuit.

Fotus ex panno laneo aut vesica, partim aquâ calidâ impleta, ad partem dolentem adhibiti, aliquando in usu fuêre ; sed vesicatoria multùm iis antecedunt : a balneo tepido quoque et pediluvio minimum commodum derivatur.

Refrigerantia semper tuta, et aliquid boni conferant : hujus generis sunt, succus citræ medicæ, acetum, julepum ex nitrate potassæ confectum, supertartris potassæ, fructus, &c.

Medici subindè observati hunc morbum, aut multùm levare, aut omninò finire, sudore sponte effuso, adducti fuêre usum diaphoreticorum experiri ; et hujus generis varia remedia adhibita ; sed quoniam sudor arte elicitus idem auxilium non præbet, et aliquando etiam ledere videtur, igitur diluentibus, potionibus salinis, et similibus tantùm, nunquam calore externo aucto, aut remediis excitantibus, excitari debuit.

Opiata,

Opiata, in initio hujusce morbi, semper injuriosa ; sed in stadio proVectiori, inflammatione subactâ, dolore tussi tantùm aggravato, non solùm sine periculo, sed etiam cum fructu, usurpentur.

Regimen antiphlogisticum per totum cursum morbi indicatur ; sed frigus æquè ac calor sunt evitanda ; temperies sexagesimum inter et sexagesimum quintum gradum magis eligenda, et statu erecto utatur æger, si sic vellet. Ex pneumonia convalescentes causas excitantes, imprimis caloris et frigoris vices, evitare oportuit.

F I N I S.